

Americans a París

Jorge Martí

De la fascinació que París ha exercit al llarg del temps entre els estrangers ens han deixat valuosos testimonis d'escriptors com Ernst Jünger -a les pàgines que tracten de l'ocupació alemanya de París a *Radiacions*, els seus diaris- o Ernest Hemingway al seu magnífic llibre *París era una festa*, ple d'exageracions i mistificacions, com quasi tots els llibres de memòries, però amb una visió poètica de la ciutat que encara ara, quan el torno a rellegir, m'emociona: "Si tens la sort d'haver viscut a París quan ets jove, després París t'acompanyarà, vagis on vagis, tota la resta de la teva vida, ja que París és una festa que ens segueix".

D'aquesta fascinació han patit especialment els nord-americans. I el cine n'ha aixecat acta notarial. Nombrosos films, alguns molt bons i d'altres no tant, han intentat explicar de quina manera aquesta ciutat es va convertir durant un grapat d'anys, especialment a la dècada dels vint i dels trenta, en el punt de trobada de la majoria dels artistes nord-americans que fugien de l'asfixiant ambient moral i polític del seu país.

Un americà a París, el famós musical de Vincente Minnelli protagonitzat per Gene Kelly, tracta aquest tema. Encara que la visió que dona de la ciutat i dels americans que hi viuen és tòpica i romànticament deformada -una bohèmia daurada que emmarca una típica història d'amor de final feliç, com marquen els cànons de Hollywood-, la pel·lícula de Minnelli és sens dubte una delícia, amb alguns dels moments més sorprenents i originals de la història del gènere. Si hom prescindeix de l'escassa versemblança del film, tornar-lo a veure és tot un plaer. Una visió molt més càustica i realista de la bohèmia nord-americana a París la trobem a dos films més recents, *Els moderns* d'Alan Rudolph i *Henry y June* de Phillip Kaufman. El primer descriu el cercle d'artistes que als anys vint es reunia entorn de Gertrude Stein. Els personatges descrits, alguns reals -Picasso, Hemingway, la mateixa Stein, etc.- i d'altres imaginaris, apareixen com el que realment eren, un grup de gent ambiciosa i sense escrúpols, ca-

paç de qualsevol cosa per tal d'arribar a l'èxit i a un reconeixement que el seu propi país els negava. *Henry y June* està basada en un fragment dels diaris d'Anaïs Nin, expurgat en el seu moment de la publicació original de l'obra completa de l'escriptora. En aquest fragment, Anaïs Nin descriu les tèrboles relacions eròtiques que va mantenir amb Henry Miller -típic cas d'escriptor sobrevalorat- i amb la seva dona. La realització de cap dels dos films està a l'alçada de les seves pretensions, però resulten, com a mínim, interessants per la descripció que fan dels artistes nord-americans voluntariament exiliats a París.

Un altre film, amb molta més categoria cinematogràfica, que també tracta, encara que d'una forma marginal, el tema dels artistes nord-americans que viuen a París, és *Lunas de hiel* (1993) de Roman Polanski. De fet, Polanski ja havia situat a París alguns dels seus millors films, com per exemple *El quimérico inquilino*, aquella angoixant i laberíntica història de terror basada en una novel·la de Roland Topor, així com un dels films més rodons de la seva filmografia, *Frenètic* (1991), protagonitzat per Harrison Ford. *Frenètic*, a part d'un thriller impecable, és un cant d'amor a París, però a un París molt peculiar, ja que, pràcticament tota la pel·lícula transcorre de nit: carrers buits, llum elèctrica i estranys éssers que dormen de dia i viuen de nit als locals nocturns de la ciutat. *Frenètic* descriu la baixada als inferns d'un nord-americà mitjà que es perd en el laberint d'un París quasi fantasmal que sembla habitat només per espies, traficants d'armes i fràgils criatures destinades al fracàs.

París també ha estat escenari de delicioses comèdies, entre les quals destaca *Irma la dulce* (1963), l'inoblidable film de Billy Wilder. La història d'amor entre el gendarme Jack Lemon i la prostituta Shirley Maclane constitueix un dels millors títols d'una filmografia, la de Billy Wilder, en què sovintegen les obres mestres. Wilder aconsegueix que ens oblidem de l'artificialitat dels escenaris -la pel·lícula va ser rodada en la seva major part a un estudi- gràcies a un argument brillant i a uns personatges

que, més enllà de les seves limitacions com a instruments del guió d'una comèdia, ens arriben a emocionar. Una altra comèdia molt intel·ligent que situa la seva acció a París és *Charada* (1963), d'Stanley Donen. Protagonitzada per un impecable i ja madur Cary Grant i una seductora Audrey Hepburn en el cim de la seva joventut, la pel·lícula s'articula entorn d'un guió perfecte, d'un autèntic mecanisme de relotgeria, sense fissures.

París és, per altra banda, la capital europea del jazz, una ciutat en què es varen refugiar molts músics quan les seves carreres començaven a declinar als Estats Units. Sobre aquest tema hem de recordar dos films molt diferents: *París blues* de Martin Ritt (1961) i *Round Midnight* de Bertrand Tavernier (1986). La primera va ser protagonitzada per Paul Newman i Sidney Poitier. La presència real de Louis Armstrong i Duke Ellington a un parell de números musicals permet oblidar molts defectes del film. *Round Midnight* és, en canvi, una obra mestra. Protagonitzada pel saxofonista Dexter Gordon en un personatge que és un híbrid de Lester Young i Bud Powell, i amb una prodigiosa banda sonora firmada pel pianista Herbie Hancock, aquesta pel·lícula és un homenatge líric a la ciutat de París i al món del jazz, però al mateix temps és el retrat d'un perdedor, d'un ésser vençut per la vida i pel temps que d'alguna forma esdevé un retrat de les nostres pròpies derrotes.

Per acabar, hauríem de fer esment d'una coproducció franco-americana dirigida per René Clément, *¿Arde París?*, una pel·lícula coral sobre els darrers dies de l'ocupació alemanya de París. El guió, escrit per Gore Vidal i Francis Ford Coppola, està basat en la novel·la homònima de Dominique Lapierre i Larry Collins. A mig camí entre el film de ficció i el documental, *¿Arde París?* tal vegada no sigui la millor pel·lícula que s'ha fet sobre París, però és sens dubte una de les que han expressat un amor més sincer cap a una de les ciutats emblemàtiques de la nostra cultura. ■